

Vrijwillig de armoede in

FIDESCO

KATHOLIEKE ORGANISATIE
VOOR INTERNATIONALE
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Beste mensen,

In het boek 'Kikker en de vreemdeling' komt Rat aan de rand van het bos wonen. Hij wordt met achterdocht bekeken. "Hij komt hier de boel opvreten. En werken ho maar," zegt Eend. Maar Kikker is diep onder de indruk. Rat is niet dom en vertelt Kikker van zijn verre reizen. "Je moet niet met zo'n smerige rat omgaan," zegt Varkentje boos. "Waarom niet?" vraagt Kikker. "Hij is anders," zegt Eend. Maar uiteindelijk mag Rat blijven. Hij is opgewekt en staat altijd klaar om te helpen.

Sinds wij op het grootseminarie van Dili wonen, kunnen we ons de gevoelens van Rat voorstellen. We wonen samen met 110 seminaristen en een deel van hen (gelukkig een minderheid) is niet enthousiast over onze komst. Een seminarie is een plek waar alleen priesters en priester-kandidaten mogen wonen, vinden zij. Een seminarie is volgens hen geen plek voor leken (ongewijde gelovigen). Dit zegt iets over de positie van leken in de katholieke kerk op Oost-Timor. Er zijn heel veel priesters en als ze hulp nodig hebben van leken, dan kunnen ze beroep doen op de zusters. Want er zijn ook heel veel nonnen op Oost-Timor. We kunnen de seminaristen niet kwalijk nemen dat zij zich gereserveerd opstellen tegenover ons. Want ze kennen de situatie niet dat er een tekort is aan priesters, zoals in Nederland.

Diploma

Maar we kunnen hun houding ook anders verklaren. Wij vormen een bedreiging voor de seminaristen die hadden gehoopt dat zij met geringe inspanning een diploma kunnen halen. Met 'Hollands enthousiasme' hebben wij hen de afgelopen maanden weten duidelijk te maken dat ze veel harder zullen moeten studeren dan ze tot nu gewend zijn. Meer werk. Maar hetzelfde diploma. De drie bisschoppen van Oost-Timor willen dat de waarde van een diploma aan het seminarie op niveau wordt gebracht van een Europees bachelor diploma. Dat betekent dat seminaris-

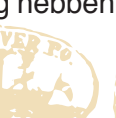
ten meer moeten gaan lezen dan ze nu gewend zijn. Ze moeten ook meer werkstukken maken. Hoewel het dus een beweging is die al in gang is gezet, zien sommige seminaristen ons als aanstichters van de veranderingen. Gelukkig worden wij gesteund door de vijf priesters die leiding geven op het seminarie. Ook zij vinden dat de seminaristen meer bladzijden moeten studeren. Daar komt nog bij dat het programma van de seminaristen verzaamd wordt omdat er meer thema's bij komen. Het is niet zeker of alle vijf de priesters het ook daar mee eens zijn. Met het lezen van meer bladzijden, kan de staf van het seminarie gemakkelijk instemmen. Want dat is een verantwoordelijkheid van de vakdocenten, die elders wonen. Maar extra vakken die door het seminarie worden aangeboden, dus ter aanvulling van het studieprogramma aan de theologische faculteit, zijn een verantwoordelijkheid van de staf van het seminarie. Extra vakken kunnen rekenen op oppositie van de seminaristen. Dit is de reden dat de staf het liefst wacht tot de bisschoppen er opdracht toe geven. Een gevoelige zaak dus.

FAMILIE VAN DER BAAN

Diaconie

Het belangrijkste nieuwe onderwerp in het lesprogramma is diaconie. De katholieke kerk in Oost-Timor verenigt op dit moment de middenklasse. Armen komen we in vieringen niet tegen. Men is gewend om op zijn paasbest naar de kerk te gaan en niet iedereen heeft geld om mooie kleren te kopen. Maar een belangrijker verklaring is, dat maar weinig priesters in Oost-Timor oog hebben voor de armen. Pries-

Op het terrein zijn 110 seminaristen, 5 priesters, 3 zusters, een Timorese kokkin met haar dochter en 3 Nederlanders. Die willen allemaal graag warm eten. Gasflessen zijn in Dili beperkt te krijgen want gas is erg duur. Koken op hout is meer gangbaar.

ters zijn beschikbaar om gelovigen de sacramenten te bedienen. Van hen wordt niet verlangd om actief om te zien naar kwetsbare groepen. De charitatieve werken doet de katholieke kerk in Oost-Timor via congregaties. Zij geven beroepsopleidingen, verzorgen zieken, et cetera. Dus waarom moeten parochiepriesters zich met diaconie bezig houden?

Wij denken dat het onze roeping is om de seminaristen over hun beperkte taakopvatting te laten nadenken. Met een deel van hen hebben we een biografie over het leven van Jezus Christus gelezen en in die lessen hebben we samen nagedacht over hun beroep. Wat betekent het om volgeling van Jezus te zijn? Om die discussie te duiden, moeten we eerst toelichten dat priesters in Oost-Timor worden opgeleid om de sacramenten te bedienen. Priesters geven alleen geestelijke zorg aan gelovigen. De seminaristen vragen zich af hoe wij zo zeker weten dat hun takenpakket uitgebreid moet worden. Hoe weten wij zo zeker dat zij, toekomstige parochiepriesters, verantwoordelijkheid hebben tegenover de armen? Omzien naar elkaar (liefde-betoon) is toch een vrucht van geloof, van leven in Christus - dat hoef je toch niet te vatten in regels binnen een parochie? Welke wet willen jullie (nieuwkomers) ons voorschrijven? Paulus was toch duidelijk dat gelovigen geen gedragsvoorschriften nodig hebben?

Wij hielden de seminaristen voor dat God een gezelfde zond om een blijde boodschap te brengen aan de ootmoedigen, om te verbinden de gebrokenen van hart, om aan gevangenen vrijlating te melden. Jezus verwijst toch niet voor niks naar die tekst tijdens zijn omstreden optreden in de synagoge van Nazareth? Op hun beurt stelden de seminaristen dat zij, eenmaal priester, inderdaad de treurende zullen troosten. Geheel in lijn met de taak waar Jezus op duidt in de eerste zaligspreking: "Zalig zijn de armen van geest." Het is onze toekomstige taak als parochie-

priester geestelijke zorg te bieden aan alle gelovigen: de armen van geest. Waarom is die uitspraak van Jezus een opdracht om de economisch armen te helpen? (Ze zeiden het iets anders, maar hier komt het op neer.)

Armen van geest

Wij zijn onervaren docenten, dus dit was een interessante kwestie om te zien of we ons konden handhaven. We denken dat we redelijk geslaagd zijn, maar laten de beoordeling aan jullie over. Hoe moet je reageren op zo'n interpretatie van de Bergrede in Mattheüs' evangelie? (De zaligsprekingen zijn het begin van de Bergrede.) De zaligspreking over de 'armen van geest' is op veel manieren uitgelegd. In de Dode Zee-rollen duidt de term op de Esseense uitverkorenen: zij die ascetisch leven. Volgens Nederlands bekendste dominee (ds .Ter Linden) zijn de armen van geest de mensen die geld en goed niet meer begeren. Armen van geest zou ook kunnen verwijzen naar mensen die de ontwikkeling missen om de Joodse wetten te kennen. Of het zijn mensen zonder pretenties (tegenover de pretentieuze Farizeeën). En Bonhoeffer dacht bij armen van geest aan Jezus' discipelen die in armoede moesten zien te overleven. Augustinus wees in zijn uitleg op de mensen die niet behept zijn met een opgeblazen geest. En op school hebben we geleerd dat de 'arme van geest' gelijk is aan de 'verslagene van geest' (Jesaja 66,2) en 'nederige van geest' (Jesaja, 57,15): de mensen die hun afhankelijkheid uitdrukken in geloof. Armen van geest zijn in die visie 'gelovigen'. Samenvattend: armen van geest zijn nederige gelovigen. Ze zijn het tegendeel van de mensen die hoogmoedig zijn en opgeblazen (zij die prestige en Mammon zoeken). Het tegendeel ook van de mensen die denken dat ze hun eigen boontjes kunnen doppen. Het gaat in de zaligsprekingen om de mensen die zich realiseren dat zij afhankelijk zijn van u, van ons en van God. Met

OOST-TIMOR

GODELIEVE, ERIK EN BOAZ

Jezus is een nieuwe werkelijkheid aangebroken en de armen van geest hebben met die werkelijkheid ingestemd. In de zaligsprekingen wordt hen verteld dat zij Gods Rijk binnen zijn gegaan. Op basis van deze uitleg kunnen wij de seminaristen een heel eind tegemoet komen: op het eerste oog is 'zalig de armen van geest' geen oproep tot diaconie. Jezus heeft met deze woorden de nederige gelovigen genade aangeboden. Of troost, zoals de seminaristen zeggen. Toen hadden we dus een fundament voor verdieping van onze discussie.

De Bergrede, waar de zaligsprekingen deel van uit maken, biedt niet alleen troost, maar eist een manier van leven. "Verzamel geen schatten op aarde," bijvoorbeeld. In de context van de Bergrede kunnen we de zaligspreking 'zalig de armen van geest' zien als religieuze deugd. In die context drukt de zaligspreking zowel genade uit ("Ik zeg je het Koninkrijk toe"), als opdracht voor wie graag in dat Koninkrijk wil wonen ("Word arm gij gelovigen"). Want arm worden als volgeling van Jezus opent ogen. Volgens de Bergrede wekken geopende ogen het verlangen naar meer liefde en gebed. In gebed worden we aangemoedigd te leven zoals het in het Koninkrijk betaamt: gelukkig in nederigheid.

Vervolgens hebben we de discussie verlegd. We vroegen of ze wisten dat Mattheüs de woorden 'van geest' heeft toegevoegd aan Jezus' uitspraak. Hm? De Bergrede bestaat uit 106 verzen en daarvan komen er 62 ook bij Lucas voor. Dit gedeelte materiaal duidt op een basistekst, die Lucas getrouw overnam. De letterlijke uitspraak van Jezus ('zalig de armen') pastte Mattheüs niet, die woorden waren te radicaal

voor zijn situatie. Ze konden de eenheid van Mattheüs' groep bedreigen op het moment dat zij zich net had afgescheiden van de synagoge. (Omstreeks het jaar 80.)

En toen hadden we de seminaristen waar wij ze hebben wilden: bij Lucas. Lucas' 'zalig de armen' is een waarschuwing voor seminaristen die zich keren tegen diaconie in het studieprogramma. 'De armen' zijn alle mensen die niet genoeg te eten hebben en ten onder dreigen te gaan aan schulden. Gelovig of niet. Het gaat om de categorie die in het Grieks van het Nieuwe Testament de ptochoi heet: mensen zonder eigen land, veelal dakloos, die hun kinderen niet regelmatig te eten konden geven. Van Lucas leren we om de zaligspreking te lezen in het licht van het jubeljaar dat Jezus aankondigde middels zijn lezing in de synagoge van Nazareth: een langverwachte situatie wordt werkelijkheid. Schulden worden kwijtgescholden. Maar vooral: "Jij, arme, mag er zijn." Hij gaf bedelaars, zieken, onreinen hun waardigheid terug. Jezus vertelde hen dat hun verwerping niet de wens van God was. Hun leed was niet een straf van God – zoals hen verteld was. Nee, de laatsten (de verworpenen die een liefdevolle relatie met God willen aangaan) zijn het Koninkrijk al binnen! Hij vertelde dat hun leven waardevol is. Jezus was een met de verworpenen. Jezus heeft ons daarmee een voorbeeld gesteld. Wij hebben als taak ons te richten op hen die worden buitengesloten door de mensen 'die weten hoe ze hun eigen boontjes moeten doppen'. Hieruit volgt: priesters in Oost-Timor moeten zich richten op het herstel van waardigheid van de mensen die ongewenst zijn in de kringen van keurige mensen. In Oost-Timor zijn dat onder andere de zieken, de werklozen, maar ook kinderen die lijfstraffen ondergaan.

Oost-Timor heeft slechte gezondheidszorg en een hoge bevolkingsgroei: steeds meer werklozen. Moet de priester parochianen helpen kleine bedrijfjes te starten? Helpen zoeken naar krediet? Of moet hij zijn pijlen richten op verbetering van het onderwijs in zijn parochie? Dit zijn dingen die wij niet voor hem kunnen beslissen. Maar we kunnen wel helpen analyseren. Seminaristen moeten hoe dan ook leren dat zij zich een ac-

theologen aan het grootseminarie

L: Aan tafel met padre Eduardo (rector) en padre Natalino (studieprefect). Beiden van het grootseminarie.

M: Voor het bord met cijferlijsten en lesroosters.

R: Boaz rent door de gang waaraan de klaslokalen grenzen. tieve houding aanmeten. Ze moeten weten dat in de

Bijbel de armen niet worden aangespoord hun lot in eigen hand te nemen. Het past priesters in Oost-Timor niet om bij hun deur af te wachten tot er een arme aanklopt. Zij moeten zich, als plaatsbekleders van Christus op aarde, actief bemoeien met het lot van de armen, omdat God zelf opkomt voor armen en verdrukten. Dan gelijken zij op een verstandig man die zijn huis bouwde op de rots.

Het is nu zomervakantie. Op het seminarie is het tijd om na te denken over het nieuwe schooljaar. De bisschoppen hebben om een plan gevraagd dat laat zien hoe de vaardigheden van seminaristen kunnen verbeteren. Studieprefect Natalino stond daar alleen voor. We hebben geholpen om dat plan te schrijven. Een plan met verzwarende van de studielast. Er staat in dat seminaristen diaconale vaardigheden moeten ontwikkelen. Ze moeten regelmatig oefenen met preken over moeilijke exegetische thema's. Ze moeten reflecteren op hun visie op kwaad in een wereld die door de almachtige God is geschapen. En iedere klas krijgt een mentor, zodat de ontwikkeling van seminaristen beter gemonitord wordt. Of het plan wordt aangenomen, is afhankelijk van de bisschoppen. We vonden het in ieder geval een leuke klus om aan mee te werken. We houden jullie op de hoogte. Fijne feestdagen.

In Christo,
Godelieve, Erik en Boaz

Wat is FIDESCO ?

FIDESCO (Latijn voor Fides, Geloof en Coöperatie) is een internationale katholieke organisatie die in 1980 ontstaan is in Frankrijk. Fidesco heeft als doel het uitzenden en begeleiden van vrijwilligers om in ontwikkelingslanden bij te dragen aan de volledige ontwikkeling van de bevolking. Fidesco zendt vrijwilligers uit naar ontwikkelingsprojecten van de lokale kerk.

www.fidesco.nl

Hoe kunt u bijdragen?

Fidesco biedt u verschillende mogelijkheden om de missie van de familie van der Baan financieel te ondersteunen. U kunt daarbij rekenen op onze discretie en verantwoording over de besteding middels een driemaandelijks missieverlag. Steun ons via:

1) De antwoordcoupon

U dient deze volledig in te vullen en naar het hierop vermelde adres te sturen. Geef daarbij aan of het om een eenmalige donatie of om een periodieke overschrijving gaat.

2) Internet

Op de website www.fidesco.nl vindt u de mogelijkheid om via IDeal op veilige wijze online te doneren.

3) Per bank

U kunt het geld rechtstreeks overmaken op bankrekening NL53 ABNA 0566 0142 97 t.n.v. Stichting Fidesco Nederland te Venlo o.v.v. "Donatie van der Baan".

Wij verzoeken u vriendelijk uw naam en adres onder vermelding van "Donatie van der Baan" te mailen naar info@fidesco.nl of te sturen aan Stichting Fidesco Nederland in Voorhout. U kunt daarbij aangeven of u hun missieverlag wenst te ontvangen. Daarmee blijft u op de hoogte van hun activiteiten in Oost-Timor en weet u zeker dat uw geld goed terecht komt.

Bij voorbaat dank,
Johannes Witt
Voorzitter Stichting Fidesco Nederland

FIDESCO NEDERLAND

Voor informatie of sponsoring: tel.: 0852-731732
Rooseveltlaan 2 info@fidesco.nl
2215 NX Voorhout www.fidesco.nl